

AZ ESZPERANTÓ NYELVEN MEGJELENT MŰVEK LEGNAGYOBB HAZAI GYŰJTEMÉNYE

Beszélgetés Fajszi Károllyal az eszperantóról és gyűjteményéről

1987-ben lesz száz éves az eszperantó. Aki a közelgő jubileum alkalmából lelkiismeretes tájékoztatást szeretne róla adni, komoly nehézségekbe ütközik.

A kívülálló talán még abban is kételkedik, hogy egyáltalán fel lehet-e mérni, dokumentáltan be lehet-e mutatni az egész világon elterjedt, szétszórta élő, önkéntesen választott nyelvi közösség szerepét.

Ami a felmérést illeti, az valóban felettébb nehéz. Hozzávetőlegesen olyan feladat, mint ha — mondjuk — a német nyelvet tudók kulturális, gazdasági és társadalmi szerepét kellene ismertetni az egész világ vonatkozásában, miközben a német anyanyelvűeket ki kellene hagyni a számításból.

A dokumentált bemutatás már könnyebb feladat, minthogy e tekintetben "tárgyasult bizonyítékok" állnak a rendelkezésünkre, nevezetesen az eszperantó nyelven megjelent kiadványok. Ezeket nem lehet figyelmen kívül hagyni [1]. A kérdés csak az, hogy hol található meg, tekinthetők át és használhatók? *Rátkai Árpád* szerint:

"Az eszperantó mozgalomtörténi, nyelvtörténi és irodalomtörténi vonatkozású könyvtári és archív anyagának nagyobb és értékesebb részét minden más országban (beleértve még az Egyesült Államokat is) közgyűjteményekben őrzik, egyetemi, központi és városi könyvtárakban, tudományos intézményekben, alapítványok és egyesületek könyvtáraiban. Nálunk kb. nyolc gyűjtemény éri el az ezer bibliográfiai egység nagyságrendet, egy kivételével mind magángyűjtemény" [2].

A fenti állapot annál kevésbé érthető, annál különösebb, mert a magánkönyvtárak kora tulajdonképpen lejárt. Legalább is az új könyvtárak alapításának az ideje. Ország-világszerte vannak ugyan magán-

kézben igen gazdag gyűjtemények, de esetükben a könyvtár klasszikus funkciói közül szakszerű konzerválással, korszerű nyilvántatással és a használatba bocsátással a legritkább esetben találkozunk. Többnyire csak gyarapodnak, és legfeljebb ilyen módon rendszerrel regisztrálják állományukat.

A dolog természete szerint gyűjtőkörük is elég bizonytalan. Vagy mindent gyűjtenek vagy csak egészen szűk területet.

Ezért kelt különös érdeklődést a tény, hogy Budapesten gyarapszik egy magángyűjtemény, amely ugyan nem nevezi magát könyvtárnak, de annak tartja magát. És nemcsak önmaga vélekedik így magáról. A rádióban, televízióban, sajtóban már többször hallottunk, olvastunk erről a gyűjteményről, amelyet a Művelődési Minisztérium 1982-ben védetté nyilvánított.

A Fajszi-féle eszperantó gyűjteményről van szó. (*I. ábra*). Róla írja Rátkai imént hivatkozott feljegyzésében:

"Elsősorban minden Magyarországon kiadott vagy magyar vonatkozású anyagot gyűjt s mint ilyen, sokkal gazdagabb a Széchenyi Könyvtár hasonló anyagánál; megközelítően teljes. A hiányzó darabok felkutatása és mikrofilmezése folyamatos.

A nem magyar vonatkozású anyagban szinte minden jelentős mű, kézikönyv, bibliográfia megtalálható.

Nagyon gazdag kinyomtatvány és archív anyaga értékesebb darabjait a legkorszerűbb eljárásokkal konzerválja.

A leggyorsabban gyarapodó hazai gyűjtemény. Kb. 50 folyóiratot járát. Cserekapcsolatban áll a legnagyobb külföldi gyűjteményekkel Kutatók és érdeklődők a helyszínen bármit tanulmányozhatnak (díjmentesen) és sokirányú egyéb segítséget is kapnak.

Alkalmi kiállításai — pl. 1979-ben az eszperantó gyermek- és ifjúsági irodalom — külföldre is eljutottak."

I. ábra Fajsi Károly könyvtárában

Könyvtárosi szempontból érdemes megnézni, hogy mit és hogyan csinál egy ilyen magánkönyvtár. Magát a gyűjtőt kérdeztük meg felőle.

F.K.: Azt, amit minden könyvtár. Gyarapszik, katalogizál, konzervál — ha kell, és megőriz. De mindekelőtt el kellett kezdeni, el kellett indítani a gyűjtést. Meg kellett alapítani a gyűjteményt.

Mivel gyűjtőkörünk már előre szigorúan meghatározott volt — esperantóul és az esperantóról mindent —, ezért indulni könnyű volt: válogatás nélkül megvenni minden elérhetőt.

A gyarapítás viszont csak jól átgondolt, előre kidolgozott terv szerint történhet. Igazi bibliográfia erről az anyagról világszerte alig van. A könyvekről csak 1929-ig, a periodikumokról 1934-ig [3]. Ezért a beszerzési terv elkészítéséhez — egyszerűbben: ahhoz, hogy meg tudjuk állapítani, mi van a világban, tehát mit kell keresni, miből lehet “válogatni” — korabeli újsághirdetések és recenziók ezreit, kiadói és könyvkereskedői katalógusok, ajánló jegyzékek, valamint esperantó anyaggal rendelkező könyvtárak katalógusainak százeit kellett átnézni. Csakhogy ez az átnézendő anyag is szétszórva rejtőzött távoli könyvtárakban, magános gyűjtők soha feldolgozásra nem kerülő anyagai között és félredobott, elfelejtett hagyatékokban.

Ezt az átnézendő anyagot magát is meg kellett találni, hozzá kellett jutni és fel kellett tární.

A már elkezdett gyűjtemény a fenti adatokból — hiányjegyzék, kereső lista formájában — összeállított beszerzési tervét, helyesebben vágyát évente kétszer küldjük meg mintegy húsz ország körülbelül harminc gyűjtőjének. Ők az állandó cserepartnerek: könyvkereskedők, antikváriusok, magángyűjtők, kutatók, tudósok, nyilvános könyvtárak, egyetemek.

A magángyűjtőnek valutája semmilyen forrásból nincs. Ezért a külföldről történő gyarapítás kizárólag csere formájában lehetséges. Jó, ha a partner megelegszik a Magyarországon 1956 után megjelent kiadványokkal, mert akkor nem kell szakértői becslés és kiviteli engedély.

A nyugati gyűjtők néha diplomáciai úton (pl. Svájc), leginkább azonban nemzeti könyvtáraik nemzetközi csereforgalmán keresztül kapják-küldik csereanyagukat. A számottevőbb magángyűjtőket is beleértve, mert mindegyiküknek van valami kapcsolata a saját országbeli közgyűjteményekkel.

Ez különösen akkor fontos, amikor külföldi örökösök ajánlanak fel — néha igen jelentékeny — hagyatékot, de nem szívesen vagy egyáltalán nem vállalják a drága postaköltséget.

TMT: *Milyen a gyűjtemény könyv- és brosúra anyagának raktári rendje? Hogyan alakult ki a könyvtári szempontból megfelelő katalógusrendszere?*

F.K.: A legegyszerűbb és helykihasználás szempontjából magánlakásban a legalkalmasabbnak bizonyuló raktári rendet, a numerus kurrenst fogadtuk el. Amíg csupán 1-2 ezer könyvről volt szó, nem is okozott gondot ez a rend. A későbbiek folyamán azonban már éreztem, hogy a gyűjtemény megfelelő kezelése és gyarapítása érdekében katalógusra is szükségem van. Tudtam, hogy ezt a munkát csak könyvtáros szakember irányításával végezhetjük el. Ismerős eszperanista könyvtárosok közül megtaláltam azt a nyugdíjas feldolgozó könyvtárost, aki hajlandó volt ezt a nagy munkát vállalni. Akkor még én sem tudtam, hogy ez milyen további feladatokkal, beszerzésekkel jár.

Általában, aki az eszperantó nyelvet megtanulja, igyekszik — képességei szerint — az eszperantó érdekében valami hasznosat tenni. Az én eszperantó könyvtárosom úgy érezte, hogy könyvtárosi minőségben olyan katalógust kellene készítenie, amely nemcsak a gyűjteményben való eligazodást segíti, de nyomtatott formában kiadva egy kis lépés volna a majdan — valahol a világban — megjelenő nagy eszperantó bibliográfiához. Ilyen megfontolásból vállalta a munkát *Pataki Lajosné*, a Pest megyei Művelődési Központ és Könyvtár nyugdíjas feldolgozó könyvtárosa. Előrebocsátotta, hogy ez a munka igen szaporátlan, aprólékos, ne várjak tőle igen gyors előrehaladást. Hiszen egy nap alatt 10-15 könyvnél többet nagyon nehezen lehet feldolgozni.

Azt is elhatározta, hogy mivel teljesen új katalógusról van szó, a címleírásokat az új szabvány — az MSZ 3424/1-78 Bibliográfiai leírás, könyvek — szerint készíti. A szabványt megtanulta, a megyei feldolgozókkal — félig illegálisan — részt vett az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központja által szervezett tanfolyamon, tanulmányozta a Magyar Nemzeti Bibliográfia leírásait. A szakkatalógushoz szükséges szakjelzetek megállapításához szükség volt az MSZ 4000/77 Egyetemes tizedes osztályozás rövidített kiadására és a teljes kiadásból jó néhány füzetre. Ezeket és a többi segédkönyvet meg kellett vásárolni. Ilyen előkészületek után indulhatott meg a bibliográfiai leírások készítése.

Katalógusrendszerünk kialakításában is megállapodtunk. Tervünk az volt, hogy két alapkatalógust készítsünk, egy betűrendes és egy szakkatalógust. A könnyebb kezelhetőség céljából a betűrendest kétfelé bontottuk. Az egyik név szerint, a másik cím szerint tárja fel az anyagot. A név szerinti betűrendes katalógusba annyi cédulát sokszorosítunk, hogy

egy-egy cédula jusson minden szerzőhöz, fordítóhoz, szerkesztőhöz, esetleg elő- és utószó íróhoz vagy illusztrátorhoz.

A szerzők céduláit sárga kartonra, a közreműködőket zöldre sokszorosítjuk. Itt szerepelnek a testületi szerzők cédulái is — szürke kartonon, fekete csík jezéssel. A cím szerinti betűrendes katalógus cédulái kék színűek. A sorozatokról külön sorozati katalógust készítünk, piros csíkkal. Egy fehér cédulát készítünk raktári kartokéknak. Ezek számsorrendben vannak lerakva, és a katalógusok szerkesztéséhez szolgálnak alapbizonylatul. A szakkatalógushoz rózsaszínű kartonra sokszorosítjuk a szakjelzeteknek megfelelő mennyiségű cédulát.

A többszínű cédulára való sokszorosítás megkönnyítése érdekében borítékot rendszeresítettünk, amelyeken egy bélyegzőlenyomat rovataiba írjuk be, hogy milyen színű cédulából mennyi kell.

Végül a fogalmazvány alapul szolgál a nyomtatásban kiadandó katalógus szerkesztéséhez.

Szándékozunk még olyan név szerinti katalógust is szerkeszteni, amely az eszperantista szerzők, fordítók, szerkesztők nemzeti hovatartozása szerint tartalmazná a bibliográfiai leírásokat. Ehhez ugyancsak sokszorosítunk cédulaanyagot, de megszerkesztése csak később lehetséges, amikor a nyomtatásra kerülő katalógust és az 5000 címet meghaladó könyvanyagot már feldolgoztuk.

TMT: *Az elmondottak szerint a katalóguskészítés és az egész nyilvántartási rendszer kidolgozása nagyon sok manuális munkával jár. Hogyan gyözik?*

F.K.: A piacon nem mindig kapni olyan színű kartont, amilyenre éppen szükség van. Ezért a folyamatos munkához szükséges kartonmennyiséget könyvkötővel vágatjuk le és házilag lyukasztjuk. Sajnos, az egész feldolgozás házilag, "kisipari módszerekkel" történik. Itthon készült még a lyukasztáshoz szükséges egyszerű kis szerszám is. Pedig sok a technikai feladat. Íme sorjában: borítékszabás, hajtogatás, ragasztás, bélyegzés a katalógus szerkesztéséhez. A kartonfogalmazványról orrig indigóval tükörlap készül. Erről tenyérben elférő kis készülékkel sokszorosítjuk a kartonokat. (Az 5000 címhez katalógusokban való feltáráshoz kb. 30 000 kartonra, a nyomtatott katalógus mutatóihoz további 30 000-re van szükség.)

A rongyos, szakadozott könyveket itthon javítottuk ki, elemi fokon restauráljuk és legtöbbször be is kötjük őket. Minden esetben bekötjük a teljes folyóirat évfolyamokat. (Csak az aranyozást végzi külső szakember.)

Az OSZK jóvoltából részt vehettem egy "bibliofil könyvkötő" tanfolyamon-gyakorlaton. Itt a restaurálás elemeiből is kaptam annyit, hogy elboldogulok, különleges feladatok esetén pedig tudom, hogy hova kell fordulni.

Amennyire lehetett, függetlenítettük magunkat az ipartól, a kereskedelemtől, minden külső munkától. Még a kartondobozokat is itthon készítjük.

TMT: *Megnéztük a kartonokat, a dobozokat, a bekötött könyveket, folyóiratokat – egyáltalán nem amatőr jellegűek. Kik csinálják mindezt? Folyamatosan többes számban beszél.*

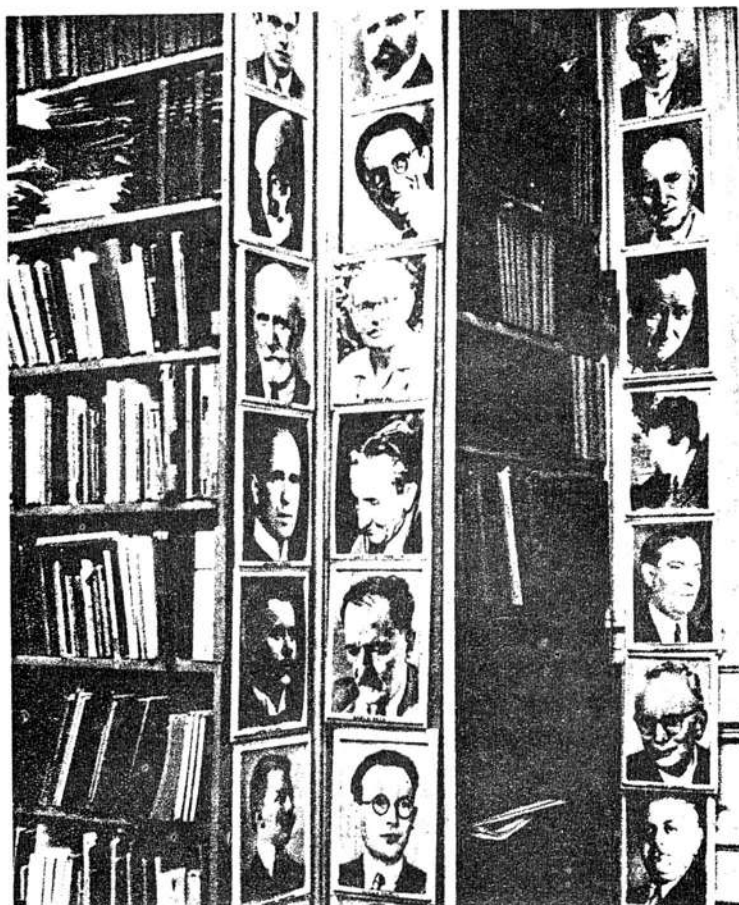
F.K.: *Én magam, feleségem és két önkéntes segítőtársam. Egyik hivatásos feldolgozó könyvtáros, a már említett Pataki Lajosné, a másik nagy gyakorlatú titkárnő, adminisztrátor, gépíró, Pöll Józsefné.*

TMT: *Amivel kezdeni kellett volna: miből áll ez a gyűjtemény?*

F.K.: 6200 könyv és brosúra, 2500 bekötött évfolyam folyóirat és további több mint 5000 kiegészítésre váró – hiányos – évfolyam. Plakátok, (2. ábra) meghívók, műsorfüzetek és egyéb aprónyomatványok megszámatlanul. Fényképek százszámra eszperantistákról, helyszínekről, eseményekről. Ezernél több levéltári egység (jegyzőkönyvek, levelezés, emlékiratok, ki nem adott kéziratok stb.). Egy-egy már megjelent könyv kézírata vagy a szerző által korrigált kefényomata olyan messziről is, mint pl. a Kanári szigetek.

TMT: *Mikor kezdett gyűjteni?*

F.K.: 1966 után. (Akkor volt Budapesten az 51. Eszperantó Világkongresszus.)

2. ábra Eszperantisták arcképcsarnoka

TMT: *És miért?*

F.K.: *Magyarországon nincs sem eszperantó könyvtár, sem eszperantó múzeum. Az igen mozgalmas és igen sokszínű magyarországi eszperantó mozgalom tárgyi emlékei lassan-lassan elvesznek. A történelmi események nem kedveztek ezeknek az emlékeknek. Azok a nagy könyvtárak, amelyeknek van pár száz vagy pár tucat eszperantó könyvük, nem kezelik őket külön. Aki nem tudja, hogy mit kereshet, gyakorlatilag semmit sem talál.*

Amikor én akartam olvasni, és sem jártam másként.

A szegedi Somogyi Könyvtár tiszteletreméltó lelkesedéssel alapított eszperantó különgyűjteményt, de az 1967-ben kiadott (1474 tételt tartalmazó) könyvkatalógusa óta semmi lényeges mozgást nem látunk. Anyaga állítólag gyarapodik, de a gyarapodást csak kis részben sikerült feldolgozni a könyvtáraknál jól ismert hely és munkaerő gondok miatt. Azonkívül ennek az anyagnak a feldolgozásához nemcsak jó könyvtárosra, hanem az eszperantó nyelvben, irodalomban és bibliográfiában is jól tájékozott eszperantistára van szükség.

TMT: *Hogyan állnak az eszperantó gyűjtemények más országban?*

F.K.: Van néhány kiemelkedő gyűjtemény. Állítólag az *Angol Eszperantó Szövetségé* a legnagyobb. Hozzáférhető nyomtatott katalógus hiányában azonban nem tanulmányozható, nem ellenőrizhető. Anyagát, tapasztalatait csak a helyszínen lehetne hasznosítani.

A legnagyobb, legjobban rendezett anyaga az *osztrák National Bibliothek különgyűjteményeként működő Nemzetközi Eszperantó Múzeumnak* van. Tizenhét ezer könyv és brosúra. Hét hatalmas terem a Burgban. Állami kezelésben 1927 óta. És a világ valamennyi — magára kicsit is adó — eszperantó kiadójának majdnem kötelezpéldányaként megküldött tiszteletpéldányaival. Nem is beszélve a végrendeletileg vagy az örökösök ajándékként az egész világból idekerülő hatalmas gyűjteményekről.

TMT: *Az Ön 6200 kötete és korábban felsorolt anyaga még ehhez viszonyítva is tekintélyesnek látszik.*

F.K.: Különösen ha hozzá vesszük, hogy a bécsi anyag tartalmazza a világ jóformán valamennyi nyelv-

vén megjelent kétnyelvű szótárt is. Nem beszélve a nemzeti nyelveken kiadott eszperantó propagandairásokról, az eszperantóval kapcsolatos nyelvészeti értekezésekről és vitákról. Ha ezeket levonjuk a bécsi anyagból (vagy gondolatban hozzáadjuk az ittenihez) akkor látni — dicsekvés nélkül —, hogy ez a szám szerint kicsiny gyűjtemény jelentőségében milyen nagy.

Ezeket az imént említett kiadványokat én nem keresem. Ha bejönnek, természetesen állományba veszem, de a magyar olvasó számára nem nélkülözhetetlen például egy indonéz-eszperantó szótár vagy egy görög, de akár egy svéd nyelvű — akár milyen nivós — értekezés vagy tanulmány sem.

TMT: *Magyar olvasórol beszél. Kölcsönöz is könyveket?*

F.K.: Általában nem. De komoly kutatóknak, vizsgára készülő fiataloknak szívesen állok rendelkezésére.

Itt kell megemlíteni a könyvtárközi kölcsönzést is. Az OSZK-n keresztül időnként külföldre is kölcsönzünk. Hol maga a kölcsönkérő jelzi, hogy ebből a gyűjteményből kívánná megkapni a keresett könyvet, hol az OSZK kérdezi meg, hogy a nála keresett, de birtokában nem lévő könyvet tudjuk-e kölcsönözni. Természetesen szívesen, ha nekünk megvan.

Annál inkább, mert mi magunk is kérjük a Könyvtárközi Kölcsönzés — mindig nagyon szíves és készséges — segítségét. Folyóirat-évfolyamok tucatjait csak úgy tudtuk bekötni, hogy kölcsönként példányokkal másoltunk le egy-egy hiányzó számot.

Komoly célunk, hogy a legjelentősebb műveket, főként az eszperantó "ősnyomtatványokat" és a hungarikákat (amelyeknek az eszperantó alig 100 éves léte éppen elég volt arra, hogy megritkuljanak, csak egy-két példány maradjon fenn belőlük, vagy örökre el is tűnjenek) mindenáron — ha kell, akár másolatok formájában is — megszerezzük. Ebben volt és van segítségünkre az OSZK Könyvtárközi Kölcsönzése. Segítségükkel több mint kétszáz, ma már alig fellelhető ritkaságot sikerült kölcsönözni a világ legkülönbözőbb könyvtáraiból — és lemásolni.

Amikor olvasót mondtam, arra gondoltam, hogy a gyűjtemény előbb-utóbb átkerül valamelyik nagy könyvtárunk kezelésébe.

TMT: *Amint korábban mondta — ez egyébként köztudott — a könyvtárak legnagyobb nehézsége a hely- és munkaerőhiány. Gondolja, hogy valamelyik nagykönyvtár át tudja venni az anyagot?*

F.K.: Érdeklődés már van, komoly tárgyalás még nincs. A helyhiányon — sajnos — én sem tudok segíteni. Pedig az anyag megérdemli, hogy együtt maradjon, mert inkább *könyvmúzeum*, mint közművelődési könyvtár jellegű. Van olyan könyvem (hungarika), amelynek öt országban megjelent kilenc változatlan kiadása van együtt.

Nem egy könyv itt találkozott össze saját kéziratával vagy kefelevonatával. Számos dedikáció és igen sok híres eszperantista könyvtárából kikerült ex libris-szel vagy sajátkezű névbeírással jelzett kötet is gazdagítja a gyűjteményt.

Ha a helyhiányon nem is tudunk segíteni, a leendő tulajdonos munkaerőgondját azzal próbáltuk enyhíteni, hogy *az anyagnak legjelentősebb részét* — a könyveket — az érvényes előírások szerint dolgoztuk fel, úgy, hogy *az ország bármelyik könyvtárába azonnal beépíthető.*

TMT: *Bizonyára nem egy olyan darabja van, amit külön is érdemes megemlíteni.*

F.K.: Számomra jóformán minden darabnak van története. Leginkább a hungarikák kíváncsiak ide. *Baghy Gyula* magyar eszperantista költő számos könyvét adták ki külföldön. A *Printempo en autono* [Tavaszi az őszben] című kisregénye 1931-ben Kölnben jelent meg. (Világhírű holland eszperantistának dedikált példányát őrzöm.) Tudtuk róla, hogy mindjárt az első kiadás után kínai nyelven is megjelent. (Második kiadás: Dánia, 1972.) Pár évvel ezelőtt, a kínai Négyek bukása után, rövid hír adta tudtul, hogy *Bakin*, aki ezt a könyvet annakidején fordította, kiszabadult börtönéből. Rövid levélváltás után megérkezett a könyv 1932-es kínai nyelvű fordítása. A fordító (most a kínai Írószövetség elnöke) 1982. évi, ennek a könyvtárnak szóló dedikációjával.

Már említettem egy könyvet, amely kilenc kiadást ért meg. Ez is *Baghy Gyuláé*, a címe *Verda koro* [Zöld szív], a kilenc kiadás pedig: 2 holland, 2 lengyel, 2 olasz, 1 finn és végül az első és az utolsó — az 1937-ből és 1982-ből származó — kiadás magyar. Mind a kilenc változatlan eszperantó szöveggel. Csak néhány további hungarika — mutatóba. *Szathmári Sándor: Kazohinia*, Párizs, 1958; *Zilahy Lajos: Halálos tavasz*, Stockholm, 1947; *Kassák Lajos: Az utak ismeretlenek*. Amsterdam, 1940; *Darvas József: Vízkeresztől Szilveszterig*. Arhus, Dánia, 195?; *Molnár Ferenc: Pál utcai fiúk*, Anglia, 1930-as évek. Természetesen mind eszperantóul.

Vagy kinek jutna eszébe, hogy egy háromszor megbukott magyarországi eszperantó nyelvű iro-

dalmi folyóirat, a *Literatura Mondo* [Irodalmi Világ], 1922-1926; 1931-1938 és 1946-1949 a 70-es években Japánban teljes egészében újra kiadják fakszimilében. Itt van. Hat vastag kötet.

Itt van az *eszperantó teljes analitikus nyelvtanának negyedik kiadása*. Jól mutatja az eszperantó nemzetközi szerepét. Szerzői közül *Kalocsay Kálmán* magyar, *Gaston Waringhien* francia. Első kiadás: Budapest, 1935, második: Budapest, 1938. Harmadik kiadás — két részben: Milánó, 1958 és 1964. Végül a negyedik kiadás Rotterdam, 1980, — de: szedték Braziliában, paginázták és fotózták Belgiumban és nyomták a Kínai Népköztársaságban.

A világ eszperantó hírességeinek dedikált könyvekről nem is külön cikk, de külön könyv kellene. Csak egyetlen példa: a *Kalevala Franz Jonasnak*, az osztrák állam elnökének (maga is jónövű eszperantista) *dedikálva*.

TMT: *Korábban szó volt régi magyarországi eszperantisták gyűjteményéről. Mi lett a sorsuk?*

F.K.: *Marich Ágoston*, korai szorgalmas gyűjtő anyaga nyom nélkül eltűnt.

Ugyancsak nyoma veszett *Takács József*, a második világháború mártírja, világhírű folyóiratgyűjteményének.

Mihalik József, a Magyar Eszperantó Egyesület két világháború közötti elnöke gyűjteményét Nyugatra vitte.

Giesswein Sándor pápai prelátus, európai hírű békeharcos hagyatéka a Magyar Országos Eszperantó Egyesület könyvtárába került, és tűnt el a második világháború alatt.

Legszerencésebb sorsa *Erdei Ferenc* rom.kat. teológiai professzor és *Bárczi Géza* egyetemi tanár gyűjteményének van. Mind a kettő az Eötvös Lóránd Tudományegyetem eszperantót is oktató Általános Nyelvészeti Tanszékének könyvtárában található.

Baghy Gyula költő könyveit jórészt a Somogyi Könyvtár vásárolta meg.

Kalocsay Kálmán hagyatékát nevelt lánya örzi.

Számottevő gyűjtemény volt *Balkányi Pálé*, de ennek is jórésze külföldre került még a gyűjtő életében.

Nem kell nagy gyűjteményekre gondolni, pár száz, néha csak pár tucat könyvről van szó. *Giesswein Sándor* hagyatéka például mindössze 72 kötet, a fentmaradt jegyzék szerint.

TMT: *Tudományos és műszaki tárgyú kiadványok vannak-e a gyűjteményben, és egyáltalán eszperantó nyelven?*

F.K.: Az eszperantisták kezdettől fogva törekedtek tudományos, tudománynépszerűsítő és szakirodalom kiadására. Már 1903-ban megindult egy tudományos folyóirat *Scienca Revuo* címen, és utána jelent meg az első – igen alapos – szakszótára *Vocabulaire Technique és Technologique Francais Esperanto de Ch. Verax*.

Tudománynépszerűsítő kiadványok úgyszólván minden tudományágban keletkeztek. Igazi tudományos művek már ritkábban, mert elég nehéz olvasót találni egy-egy részterületre.

Mi magyarok büszkén mutogatjuk *Vörös Cirill* 1911-ben megjelent, mai mértékkel mérve is magas színvonalú három könyvét (*Az abszolút geometria elemei, A Bólyai-féle sík és A Bólyai-féle tér*).

Igen bőséges a *terminológiai és szakszótárak* kiadása. Bár a terület az utolsó húsz évben rohamosan fejlődött, statisztika csak 1964-ig készült. Addig ötven tudományágban 127 szakszótár jelent meg, közülük harminc több mint 200 oldalas.

A műszaki, tudományos és tudománynépszerűsítő kiadványoknak több mint a felét sikerült beszerezni. A szakszótáraknak csak 20-25 százalékát, már ami a kétnyelvű szótárakat illet. Az értelmező szótárakat kivétel nélkül megszereztük.

Jó volna, ha az OMIKK vállalna a gyűjtési körébe tartozó anyag eszperantó nyelvű részének a gyűjtését. Sokkal nagyobb iránta az érdeklődés, mint azt a kívülálló gondolná.

TMT: *Mik a legközelebbi feladatok?*

F.K.: Ebben az évben szeretnénk befejezni az első ötezer könyv és brosúra majdani nyomtatott katalógusának a kéziratát. Ez a katalógus a bécsi National Bibliothek katalógusa után az eddig megjelent legnagyobb terjedelmű, egyúttal a legkorszerűbben összeállított eszperantó katalógus lesz. Az OSZK adja ki.

TMT: *A magánlakásban elhelyezett könyvtár nem mindennapi látvány. Könyvtárosi szemnek legszokatlanabb a sok (több mint kilencszáz darab) színes, könyv-alakú és méretű doboz. Külön polcsorokon, az előszoba falán, a szobai szekrények tetején és az ablakok alatt. Ezek a dobozok csonka folyóirat évfolyamokat tartalmaznak.*

F.K.: A folyóirat-nyilvántartó kartotékok bélyegzővel rányomott számsorokkal tartják nyilván, hogy a keresett periodikumokból milyen számok érkeztek be, meg azt is, hogy milyen számú dobozban található.

TMT: *A gyűjtemény gazdagsága, rendezettsége és különleges anyaga megérdemli, hogy előbb-utóbb valamelyik közgyűjteményünket gyarapítsa. Bizonyára sok könyvtáros szívesen látogatná meg ezt a maga nemében egyedülálló gyűjteményt.*

F.K.: Természetesen nagy örömmel várom a szakmai érdeklődőket. Már eddig is sok könyvtáros látogatóm volt. *Nyugodtan közölje a címetet. Íme: Fajsi Károly. 1061 Budapest, Népköztársaság útja 27. Telefon. 416-305.*

Hivatkozások

1. ZOLTÁN Imre: Informatika és eszperantó = Könyvtári Függetlenség. 26.köt. 4.sz. 1980. p.370–387.
2. RÁTKAI Árpád: Feljegyzés a magyarországi eszperantó gyűjtemények helyzetéről. Bp. 1979. Kézirat.
3. STOJAN, P.E.: Bibliographie de internacia lingvo. Geneve, Universala Esperanto-Asocio, 1929.
4. TAKÁCS József: Kataloge de la Esperanto-gazetaro. Jablonné, Antonín Prazák, 1934.

Az interjút készítette: Felső Géza

Az esperantó nyelven megjelent művek legnagyobb hazai gyűjteménye. Beszélgetés Fajsi Károllyal az esperantóról és gyűjteményéről. (Az interjút készítette: Felső Géza)

Magyarországon az esperantó nyelvű szép- és szakirodalmat a könyvtárak nem gyűjtik szisztematikusan és koordináltan. Ezért különös jelentősége van Fajsi Károly magángyűjteményének, amely 6200 könyvet és brosrát, 2500 évfolyam be-kötött folyóiratot, több mint 5000 hiányos folyóirat-évfolyamot, rengeteg aprónyomtatványt, kéziratot, fényképet és ezernél több levéltári egységet tartalmaz, s így világviszonylatban is jelentős gyűjteménynek mondható. A gyűjtemény (főként csere útján) rendszeresen gyarapodik, korszerű feldolgozása folyamatban van. E feldolgozó munka egyik terméke a gyűjtemény katalógusa lesz, amelyet az OSZK ad ki. A gyűjtő szándéka szerint a gyűjtemény előbb-utóbb valamelyik hazai könyvtárba kerül.

The largest collection of Esperanto publications in Hungary. An interview with Károly Fajsi on Esperanto and his collection. (Interviewer: Géza Felső.)

In Hungary, the public libraries do not collect fine and special literature published in Esperanto as a rule. This fact makes especially valuable the private collection of Károly Fajsi which contains 6200 books and brochures, 2500 bound volumes of journals, more than 5000 incomplete journal volumes, numerous other printed matters, manuscripts and photos, and more than 1000 archive units. This collection, being significant also in worldwide sense, grows steadily mainly by exchange. The processing of the collection is underway, one of its products will be a catalogue published by the National Széchenyi Library (OSZK). According to the collector's intention, this collection will be transferred sooner or later into one of the Hungarian public libraries.

Самая большая коллекция Венгрии, изданная на „языке надежды“. Беседа с Файси Каролом об эсперанто и о его коллекции (Интервью подготовил Фелше Геза)

Публичные библиотеки Венгрии несистематически и некоординированно собирают художественную и научно-техническую литературу на языке эсперанто. Поэтому особое значение имеет домашняя коллекция Файси Кароля, содержащая 6200 книг и брошюр, 2500 переплетенных годовых комплектов изданий, 5000 неполных годовых комплектов, множество мелких печатных изданий, рукописей, фотографий и более тысячи архивных документов, т. е. и в мировых масштабах эта коллекция является значительной. Коллекция систематически пополняется (в первую очередь путем обмена), готовится ее современная обработка. Одним из продуктов этой работы является каталог этой коллекции, который будет издан Национальной библиотекой им. Сечени. По намерению коллекционера весь фонд рано или поздно будет передан одной из публичных библиотек Венгрии.

Die grösste ungarische esperanto Sammlung. Gespräch mit Károly Fajsi über das Esperanto und über seine Sammlung. (Das Interview machte Géza Felső.)

In Ungarn werden die Werke der Belletristik und der Fachliteratur in esperanto Sprache von den öffentlichen bibliotheken nicht systematisch und koordiniert gesammelt. Daher ist die Privatsammlung Károly Fajsi von besonderer Bedeutung, die 6200 Bücher und Broschüren, 2500 Zeitschriftenbände, mehr als 5000 nicht vollständige Zeitschriftjahrgänge, zahlreiche Kleindrucksachen, Manuskripte, Photos und mehr als 1000 archivarische Dokumente umfasst, und so auch in internationaler Hinsicht als bedeutende Sammlung angesehen werden kann. Die Sammlung wird (vorallem im Wege von Austausch) systematisch ergänzt, und ihre zeitgemässe Bearbeitung ist im Gange. Ein Resultat dieser Bearbeitung wird der Katalog der Sammlung sein, welchen die Nationalbibliothek Széchenyi veröffentlicht. Der Absicht des Sammlers gemäss soll die Sammlung früher oder später einer ungarischen öffentlichen Bibliothek übergeben werden.
